

Autoři a spisy, díky kterým máme Hérakleitovy zlomky zachovány:

(Hvězdičkou jsou označeni autoři, kteří citují alespoň 3 pravé zlomky - nebo výjimečně i jiní, pokud jsou význační pro filosofické pochopení Hérakleita ve staré nebo současné době. Jako „citáty“ počítáme základní výskyty zlomku „B“ plus další výskyty identického citátu nebo jeho podstatné části v nepřilíš odchylné textové verzi. Jako „parafráze“ počítáme ostatní citáty zlomků „B“ a narážky na ně. Jako „referáty“ počítáme zlomky „A“, přitom některé z nich obsahují i citáty „B“. Jako „imitace“ počítáme zlomky „C“. Kurzívou jsou označeny anonymní spisy nebo soubory textů. Citace v latinském překladu jsou vždy uvedeny s upozorněním „latinské“.)

Acta Apollonii - 1 citát - Křesťanská mučednická akta.

* Aetios (= Pseudo-Plútarchos) - 3 citáty, 23 referátů - Doxograf a filosof z Antiochie, obsáhlé zlomky jeho díla jsou zachované u Stobaia, Theodóréta a Nemesia. Píše kolem r. 100 n. l. Podstatný pro zachování nauk milétských myslitelů, zvláště Anaximena. Bohužel asi nepřilíš spolehlivý, text je špatně čitelný. Dříve býval uváděn jako Pseudo-Plútarchos, *Placita philosophorum*.

Albertus Magnus - 1 citát v latinské verzi - Velký latinský scholastik 13. století, pro předplatónské myšlení bohužel bezpředmětný.

* Alexandros z Afrodisiady - 3 citáty, 1 referát - Význačný peripatetik, píše kolem r. 200 n. l. Zdá se, že narozdíl od ostatních aristoteliků čte Hérakleita v jemu vlastních myšlenkových kontextech.

Anatolios - 1 citát - Matematik, astrolog a filosof z Laodikaie, 3. st. n. l., působí též v Alexandrii.

Anonym In Platonem Theaet. - 1 citát - Pozdně antický komentář k Theaitétovi, uchovává Epicharmovo svědectví.

Anthologia Palatina - 1 citát - Sběrka epigramů a básní vycházející z byzantské tradice.

Apollónios z Tyany - 1 parafráze, 1 referát - Divotvůrce a náboženský reformátor, 1. století n. l.

Apuleius - 2 citáty, 1 referát - Latinský vzdělanec a literát píšící také řecky, 2. století n. l., blízký střednímu platonismu.

Areios Didymos - 1 citát - Eklektický doxograf, 1. století př. n. l. Jeho prostřednictvím cituje Eusebios zlomek Hérakleita u Kleantha z Assu.

Aristeidés Quintilianus - 2 citáty a 1 parafráze - Hudební teoretik, 3. století n. l.

Aristokritos - 3 citace - Teosof související se syrskou (řecky píšící) novoplatónskou školou, kolem r. 400 n. l.

* Aristotelés - 11 citátů, 17 referátů - Pozdně klasický filosof a přírodovědec, zakladatel Lykeia („peripatetické“ školy), psal v letech 350-322 př. n. l. Jeho citace Hérakleita jsou

cenné svým stářím, z větších souborů je to druhý nejstarší, hned po Platónovi. Úplně odlišnou roli v tradici pochopení Hérakleita ale sehrály Aristotelovy referáty jeho „nauky“ (nepřímé zlomky A, zvláště z úvodu *Metafyziky*), které jsou charakteristické naprosto anachronním přístupem, a to jak terminologicky, tak typem pojednávaných otázek a způsobem argumentace.

Aristotelés - viz též Pseudo-Aristotelés

Athénaios - 3 citáty - Vzdělaný spisovatel z Naukratidy, psal koncem 2. století n. l.

Censorinus - 2 latinské referáty - Gramatik, který v 3. století n. l. pojednal vše, co se vztahuje k narozeninám.

Catal. codd. astrolog. graec. - 1 citát - Soubor řeckých pozdně antických i byzantských astrologických rukopisů.

Cicero - 1 citát - Latinský řečník a popularizátor filosofie (občas uchovává i řecké termíny), 1. století př. n. l.

Codex Parisinus - 1 citát

Columella - 1 citát v latinské verzi - Spisovatel o zemědělství, 1. století n. l.

Démétrios Rhétor - 1 referát

* Díogenés Laertios - 24 citátů, 2 parafráze, 2 refráty (první z nich velmi obsáhlý a kvalitní) - Autor jediné v úplnosti zachované filosofické doxografie *Životy, názory a výroky proslulých filosofů*. Psal v 3. století n. l., snad v jeho 1. polovině. Na poměry doxografie je text kvalitní, vedle zajímavých drbů obsahuje poměrně spolehlivé citáty a myšlenkově zvládnuté referáty. Většina citátů Hérakleita je soustředěna v 1. kapitole IX. knihy, kterou věnuje právě jemu. Ta je v dielsovské tradici uváděna jako rozsáhlý Hérakleitův zlomek A 1. Viz také kap. Interpreti Hérakleita, str. 12, 300, 381.

Díogenés Stoik - 1 citát - Stoický filosof a významný gramatik z Babylónu, 2. století př. n. l.

Éliás Krétský - 1 parafráze - Křesťanský theolog a komentátor řecké filosofie, 6. století n. l.

Epifanios ze Salamíny - 1 citát - Kyperský biskup a spisovatel ctěný řeckou církví, 4. století n. l. Pronásledoval řecké náboženství i filosofické nauky a tak jeho soupis některé zachoval.

* Epicharmos - 1 citát - Nejstarší pramen! Sicilský básník a dramatik, Syrakúsy, rané 5. století př. n. l., asi generaci po Hérakleitově spise.

* Eusebios - 7 citátů, včetně 2 ze starších pramenů, které uvádí - Křesťanský theolog a významný církevní historik, zač. 4. století. Citáty Hérakleita však neuvádí v „Církevních dějinách“, nýbrž všechny v apologetickém díle *Příprava (k porozumění) evangeliu (Euangeliké paraskeuē, citováno jako Praeparatio evangelica)*. Jeho citace mohou být závislé na Klémentových.

Eustathios - 1 citát

Ficino Marsiglio - 1 citát - Významný latinský renesanční novoplatonik v 15. století, citát uvádí i řecky.

Etymologicum magnum - 1 citát - Rané 12. století.

* Filodémos - 3 citáty (včetně zprostředkování citátu Díoigena Stoika) a 2 parafráze - Epikúrejský básník a kompilátor filosofických textů, psal v Neapoli v 1. století př. n. l.

* Filón Alexandrijský - 6 citátů, 2 parafráze, 2 referáty - Řecký píšící a řecky vzdělaný židovský učenec, rabín a exegéta Tóry. Řeckou vzdělanost chápe jako opsanou od Mojžíše. Filosoficky je inspirován stoiky a platonismem (jakýsi předchůdce středních platoniků). Psal na přelomu letopočtu v Alexandrii.

Galénos - 2 citáty, 1 referát - Významný lékař a myslitel blízký středním platonikům, psal v Pergamu a v Římě v 2. století n. l.

Gellius - 1 citát latinsky - Literát a intelektuální obdivovatel starobylostí, psal v Římě v 2. století n. l.

Gnomologium Monac. lat. - 1 citát latinsky - Latinská středověká sbírka gnóm (moudrostních výroků).

Gnomologium Parisinum - 1 citát - Řecká středověká sbírka gnóm.

* *Gnomologium Vaticanum* - 4 citáty - Řecká středověká sbírka gnóm. Kupodivu se zdá být relativně seriózním pramenem.

Grégorios z Nazianzu - 1 parafráze - Maloasijský křesťanský biskup a teolog, inspirovaný Filónem, Klémentem, Órigenem a novoplatonismem, 4. století.

Heracliti Epistulae - 2 citáty - Falsa údajných Hérakleitových dopisů. Původ není znám, vznik nejpozději před zač. 3. století n. l.

Hérakleitos Homérikos - 2 citáty - Stoický alegorický exegéta Homéra, snad v 1. století n. l.

Hermiás - 1 citát - Novoplatónský filosof z Alexandrie, 5. století n. l.

Hésychios - svědectví o kontextech - Autor Lexikonu, v Alexandrii, kolem r. 500 př. n. l.

* Hippokratés - 1 citát, desítky parafrází a narážek, totiž 2 dlouhé „imitace“ - Lékař z ostrova Kós, kterému je připisováno množství textů. Rané spisy hippokratovského souboru, které jsou typicky hérakleitovské, pocházejí z posledních tří desetiletí 5. století př. n. l. Viz str. 295, 413.

* Hippolytos - 24 citátů, 1 referát - Římský vzdoropapež a velmi rigidní theolog, 3. století n. l. Ve filosofii viděl zdroj herezí. Jeho *Vyvrácení všech kacířství (Refutatio omnium haeresium)* se tak stalo cenným pramenem poznání jinak ztracených textů a nauk, nejen

filosofických. Hérakleita kupodivu neuvádí jako příklad zdroje herezí, ale spíše jako nezřetelného předchůdce svojí pozice. Pro uchování Hérakleitova textu je to třetí nejvýznamnější autor co do četnosti. Hippolytovy citace nejsou podezřelé z nějakých záměrných úprav. Problém je ale v tom, že Hippolytos, který se neorientuje ve filosofii a v pojmosloví, vůbec nerozlišuje stoické parafráze a analogie od Hérakleitových myšlenek a přitom se jim občas pokouší nějak rozumět. Oblibuje eschatologicky vyložitelná a obskurní témata.

Hisdosus Scholasticus - 1 latinský citát - Středověký komentátor Chalkidiova komentáře k Platónovu *Tímaiovi*.

* Chrysippos - 2 uváděné citáty, 1 referát - Třetí mistr stoické školy, psal v Athénách v 3. století př. n. l. S jeho jménem zde spojujeme jenom ty citáty, které takto jasně uvádějí i ti pozdější autoři, kteří zachovali obsáhlé zlomky Chrysippova díla (zvl. Kléméns Alexandrijský). Skutečný počet zlomků zprostředkovaných Chrysippem by byl větší. Z jeho četných spisů je pro další tradici Hérakleitova odkazu nejvýznamnější *Fyzika*. Viz kap. Interpreti Hérakleita, str. 298.

* Iamblichos - 4 citáty, 2 referáty - Zakladatel syrské novoplatónské školy (žák Porfyriův, inspiruje se jím Proklos), psal začátkem 4. století n. l. Zlomky pocházejí z různých jeho spisů, nejvíce však z obskurního díla *O mystériích egyptských*. Jejich kontext je bizarní.

Ióannés Lydus - 1 referát

Iúlianos - 3 citáty - Protikřesťanský orientovaný („Apostata“) byzantský císař a novoplatónský filosof, který se pokoušel o renesanci Řecka; psal v Konstantinopoli po polovině 4. století n. l.

Iúlianos Theúrgos - viz *Oracula Chalcidica*

Iústínos - 1 citát - Křesťanský apologeta a tvůrce výrazu „křesťanská filosofie“, psal kolem poloviny 2. století.

* Kelsos - 5 citací - Středoplatónský polemik s křesťanstvím. Jeho spis *Pravdivé slovo* (*Aléthés logos*) z r. cca 178 n. l. pak ve 3. století obsáhle cituje Órigenés ve své replice a tak uchovává i zlomky Hérakleita, které obsahoval.

* Kleanthés z Assu - 1 citát a 1 „imitace“ - Druhý mistr stoické školy, psal v Athénách, kolem poloviny 3. století př. n. l. Jeho skutečný podíl na tradici pochopení Hérakleita je mnohem větší než tento vystopovatelný povrch ledovce. Viz kap. Interpretace Hérakleita, str. 298.

* Kléméns Alexandrijský - 31 citátů (včetně zprostředkování Chrysippových), 3 parafráze, 3 uváděné referáty - Myslitel alexandrijské církve inspirovaný filosofií i gnósi, středoplatonik, autor koncepce křesťanské theologie; psal koncem 2. století. Nejvíce citátů obsahují už díky svému rozsahu i charakteru jeho *Pestré knihy* (*Strómateis*). Kromě citací Kléméns taky často nějak asociativně naráží na Hérakleitova témata nebo výrazy. (Za většinu upozornění na Klémentovy kontexty vděčím Matyáši Havrdovi.) Viz kap. Interpretace Hérakleita, str. 299.

Lúkianos - 1 citát, 1 delší vtipná imitace, začleňující mnoho zlomků - Sofista, satirik a významný spisovatel, 2. století n. l.

Macrobius - 1 latinský referát - Literát inspirovaný novoplatonismem, kolem r. 400 n. l.

* Marcus Aurelius - 6 citátů, 1 referát - Římský císař a filosof stoicko-eklektického proudu, psal řecky, 2. století n. l. Větší část Hérakleitových zlomků u něj však budí pochybnost o své pravosti.

Maximos z Tyru - 3 citáty - Řečník, psal asi v 2. polovině 2. století n. l.

Musonius Rufus - 1 citát - Stoik římské školy, psal řecky koncem 1. století n. l.

Níkandros z Kolofónu - 1 básnická parafráze, 2. století př. n. l. (autor předloh Vergiliových).

Núménios - 1 citát, 1 parafráze, 1 referát - Novopýthagorejský myslitel blízký středoplatonikům a vlivný u novoplatoniků, 2. století n. l. Jeho citáty Hérakleita uchoval spolu se zlomky jeho díla Porfyrios.

Olympiodóros - 2 citáty - Snad poslední novoplatonik řeckého stylu, Alexandrie, rané 6. století n. l.

Oracula Chalcidica - 1 citát - Spis z 2. století n.l., za jeho autora je někdy považován Iúlianos Theúrgos.

* Órigenés - 5 citátů - Zakladatel křesťanské církevní teologie v užším smyslu slova. Hérakleitovy zlomky jsou součástí Kelsova protikřesťanského spisu, se kterým polemizuje v pozdním díle *Proti Kelsovi (Kata Kelsú, Contra Celsum)*, asi r. 248.

Plinius Starší - 1 latinský referát - Přírodopyscec, historik a řečník, 1. století n. l.

* Platón - 6 citátů, nejméně 3 parafráze, 7 referátů - Platónovo dílo je nejstarší z těch textů, ve kterých nacházíme větší počet Hérakleitových zlomků; vzniklo v průběhu celé 1. poloviny 4. století př. n. l. Další primát má i co do filosofického významu Platónovy konfrontace s Hérakleitem. Platón vytváří hravě literární obraz svérázného mudrce Hérakleita hlásajícího změnu a uplývání, proti kterému staví vznešenost Parmenidovu. Tento obraz bude pro další epochu určující (spolu s následující stoickou inspirací Hérakleita). Viz kap. Interpreti Hérakleita, str. 297.

* Plótínos - 5 citátů, nejméně 1 parafráze - Zakladatel novoplatónského proudu filosofie, 3. století n. l. Všechny zlomky jsou v jeho *Enneádách*, neboť ty jsou soborem, který vznikl Porfyriovou edicí jeho díla. Kromě přímých zlomků je zde i řada asociativních narážek. Plótínos, ač platonik, Hérakleita opakovaně chválí.

* Plútarchos z Chairóneie - 35 citátů, nejméně 8 parafrází, 2 referáty, zachovává i 2 Skythinovy „imitace“ - Plútarchos je vůbec nejpodstatnější autor pro poznání Hérakleita, a to jak počtem i rozsahem zlomků, tak pro jejich kontexty. Apollónův kněz v Delfách, středoplatónský filosof, spisovatel, kolem r. 100 n. l. Zlomky jsou roztroušeny ve velkém množství kratších spisů. Počtem zlomků (5) a zejména jejich filosofickým a náboženským kontextem vyniká stručné pojednání *O delfském E*. Významem se sem řadí i další spis delfské

trilogie *Pýthijské otázky* a filosofický výklad *O vzniku duše v dialogu Tímaios*. Počtem zlomků se vyrovná i náboženské pojednání *O Ísidě a Osiridovi*. (Za většinu upozornění na Plútarchovy kontexty vděčím Radkovi Chlupovi.)

Polybios - 1 citát, 1 referát - Historik, psal v 2. století př. n. l.

* Porfyrios - 6 citátů (včetně zprostředkování Númeriova), nejméně 2 parafráze - Novoplatónský filosof římské školy, matematik a astrolog syrského původu psal koncem 4. století n. l.. Nespolehlivý pramen.

Poseidónios z Apameie (= také ze Rhodu) - 2 citáty, 1 referát - Svěbytný stoik a polyhistor kolem r. 100 př. n. l., předchůdce středoplatoniků.

Proklos z Konstantinopole - 2 citáty - Pozdní novoplatónský filosof athénské školy, tvůrce jakéhosi definitiva řeckého novoplatonismu, psal v 5. století n. l.

Pseudo-Aristotelés - 2 citáty - Spis *O světě* patří k pozdně antické vrstvě spisů přičítaných domněle Aristotelovi.

* Pseudo-Plútarchos - viz Aetios

Quintilianus - viz Aristeidés Quintilianus

Seneca - 2 latinské citáty, 3 referáty - Římský literát a eklektický myslitel, 1. století n. l.

* Sextos Empeirikos - 4 citáty, 3 parafráze, 2 referáty (první velmi obsáhlý) - Metodolog vědy kolem r. 200 n. l. Díky zachování díla je nejvýznamnějším představitelem antické skeptické filosofie. I když zná staré kontexty, tak Hérakleita cituje i proti smyslu jeho výroku.

Scholia ad Arriani Epicteti dissertationes - 1 citát

Scholia A ad Iliadem - 1 referát - Sběrka výkladových poznámek k Íliadě.

Scholia in Iliadem - 1 citát - Sběrka výkladových poznámek k Íliadě.

Scholia in Nicandri Alexipharm. - 1 referát - Sběrka výkladových poznámek k Nikandrově básni Alexipharmaka.

Scholia in Theaetetus - 1 citát - Sběrka výkladů k Platonově dialogu Theaitétos.

Simonidés z Keu - 1 citát zachovaný u Plútarcha - Bohužel jde o citaci nevýznamného zlomku a pod Simonidovým jménem kolovalo taky mnoho fals. Pokud by opravdu zmiňoval Hérakleita, pak by to byla jedna z nejstarších citací (nanejvýš o generaci po Hérakleitově spise), neboť zemřel snad r. 463 př. n. l.

Simplikios - 1 citát zprostředkující Alexandra z Afrodísiady, 4 referáty - Novoplatónský filosof, poslední scholarcha Platónovy Akademie v Athénách, zač. 6. století př. n. l. Významný autor pro zachování jiných předsokratiků (snad pro zachování Theofrastova podání o nich).

* Skythinos z Teu - 2 „imitace“, které výtečně podávají Hérakleita - Iónský lyrik inspirovaný Hérakleitem už koncem 5. století př. n. l. Viz str. 296, 425.

* Stobaios Ióannés - 19 citátů - Významný kompilátor, který v 5. století n. l. vypisoval starší texty. Všechny zlomky se tak ocitly v jeho jediném rozsáhlém díle *Anthologia (Florilegia)*, občas označovaném také jako *Eklogai*. I přes pozdní dobu a kompilační přístup je dílo velmi zajímavé a povětšinou věrohodné (jsou možná srovnání).

Strabón - 3 citáty, 2 referáty - Historik a geograf, psal na přelomu letopočtu.

Suidás - 2 citáty, 1 parafráze, 2 referáty - Obsáhlý Byzantský *Lexikon* z 10. století.

Symmachus - 1 latinský citát - Řím, kolem r. 400 n. l.

Tertullianus - 3 latinské citáty, 1 referát - Křesťanský fanatický rétor z Karthága, zakladatel asketické sekty, psal v Římě, zač. 3. století. Hérakleita a stoiky snáší, protože stoická hlediska omylem považuje za součást křesťanské zvěsti.

Themistios - 1 citát, 1 referát - Konstantinopolský oficiální rétor, 4. století n. l.

* Theodórétos z Antiochie - 6 citátů - Řecký píšící syrský církevní historik a theolog. Přejímá od Eusebia, citáty možná někdy závislé i bezprostředněji na Klémentovi, rané 5. století. Kromě toho zprostředkovává řadu Aetiových citátů i referátů, což zde nezapočítáváme.

Theodóros Prodromos - 1 citát - Konstantinopolský básník a učenec, kolem r. 1100.

Theofrastos - 2 citáty, 1 parafráze (u Simplikia), 1 referát - Aristotelův nástupce ve vedení jeho školy v Athénách, psal kolem r. 300 př. n. l. Jeho spis *Názory přírodních filosofů (Fysikón doxai)* svérázně pojednal řecké myšlení pozdně archaické a raně klasické doby. Je podstatným pramenem zlomků ostatních předsokratiků, Hérakleita zdaleka ne tolik jako jiných. Zachovaly se z něj pouze obsáhlé zlomky, zvláště u Simplikia. Tato tradice bohužel dlouho představovala základ i pro novověké edice předsokratiků, které zatížila svými vlastními problémy a názory.

Tímaios z Tauromenia (Timaeus Historicus) - 1 citát - Historik z pythagorejských kruhů, psal kolem v raném 3. století př. n. l.

Tzetzés Ióannés - 3 citáty - Konstantinopolský básník, knihovník a gramatik, který prý cituje z paměti, a to věrohodně, 12. století.

Valla Laurentius - 1 latinský citát - Renesanční myslitel, 16. století.